

www.nem2017.de

NEUE GRIECHISCHE MIGRATION
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

BERLIN
2017

NEEM

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΟΜΙΛΗΤΩΝ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ

14-15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

*CeMoG - FREIE UNIVERSITÄT
HABELSCHWERTER ALLEE 45
ΑΙΘΟΥΣΑ J32/102*

Σύλλογος Ελλήνων Επιστημόνων Βερολίνου & Βρανδεμβούργου

Περιεχόμενα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 01: ΝΕΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	2
<i>ΣΥΝΕΔΡΙΑ I: ΔΙΑΦΥΓΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ</i>	2
Περιλήψεις – Abstracts	3
Βιογραφικά Σημειώματα	5
<i>ΣΥΝΕΔΡΙΑ II: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ</i>	6
Περιλήψεις – Abstracts	7
Βιογραφικά Σημειώματα	9
<i>ΣΥΝΕΔΡΙΑ III: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ</i>	10
Χαιρετισμός προς την διημερίδα	10
ΘΕΜΑΤΙΚΗ 02: ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	12
<i>ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΝΕΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ</i>	12
Βιογραφικά Σημειώματα	12
<i>ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α</i>	13
ΘΕΜΑΤΙΚΗ 03: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΝΤΑΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ	13
<i>ΣΥΝΕΔΡΙΑ I: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΠΟΡΑ</i>	13
Περιλήψεις - Abstracts	14
Βιογραφικά Σημειώματα	16
<i>ΣΥΝΕΔΡΙΑ II: ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ</i>	17
Περιλήψεις – Abstracts	18
Βιογραφικά Σημειώματα	20
<i>ΣΥΝΕΔΡΙΑ III: ΝΕΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</i>	22
Περιλήψεις – Abstracts	22
Βιογραφικά Σημειώματα	24
<i>ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Β</i>	25
Βιογραφικά Σημειώματα	25

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 01: ΝΕΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

– Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ I: ΔΙΑΦΥΓΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Συντονιστής: Λ. Λαμπριανίδης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, γγ Υπουργείου Ανάπτυξης

Brain drain, brain gain and the larger Diaspora

— Α. Καμάρας, Συντονιστής του ερευνητικού προγράμματος «Ελληνική Διασπορά» στην Ελλάδα, Κέντρο Ανατολικοευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Οξφόρδης

The transfer of knowledge by Greek highly-skilled migrants in London: aspirations, realities and barriers

— Κ. Φωτιάδου, Κοινωνιολόγος, ΜΑ, Κέντρο Ανατολικοευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Sussex

Η μετανάστευση Ελλήνων υψηλά ειδικευμένων στην Γερμανία. Τα κίνητρα μετανάστευσης σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες των σχετικών επιστημονικών κλάδων.

— Α. Γκολφινόπουλος, Υποψήφιος Διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Siegen

Λογικές, μεθοδολογικές και πολιτικές αντιφάσεις στη συζήτηση περί "brain drain".

— Δ. Κοιλάκος, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας των Επιστημών και της Τεχνολογίας, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στη συζήτηση συμμετέχουν:

— Γ. Ψαχούλιας, Μέλος .Σ. Ελληνικής Κοινότητας Βερολίνου και Μέλος του Συλλόγου Ελλήνων Επιστημόνων Βερολίνου-Βρανδεμβούργου

— Α. Θεοδώρου, Πρόεδρος Συλλόγου Ελλήνων και Κυπρίων Ιατρών Βόρειας Ρηνανίας Βεστφαλίας "Γένεσις"

Περίληψεις – Abstracts

The transfer of knowledge by Greek highly-skilled migrants in London:

aspirations, realities and barriers —Κ. Φωτιάδου

Η μελέτη βασίζεται σε αφηγήσεις 22 Ελλήνων υψηλής ακαδημαϊκής εκπαίδευσης που εργάζονται στο Λονδίνο. Κεντρικό θέμα είναι η μεταφορά γνώσης και των δυνατοτήτων που αυτή προσφέρει ώστε να αντιμετωπιστούν τα αναπτυξιακά προβλήματα της Ελλάδας μετά την κρίση. Βασικά ερωτήματα: Πώς αυτοί οι νέοι μετανάστες μεταφέρουν στην Ελλάδα τις γνώσεις τους και τι εμπόδια συναντούν;

Η μεταφορά γνώσεων εννοιοποιείται ως ένα υποσύνολο των κοινωνικών εμβασμάτων με δυνατότητα τόνωσης της ανάπτυξης, αλλά και διάδοσης της γνώσης στη χώρα προέλευσης. Η μελέτη αυτή αναπτύσσει μια τυπολογία της μεταφοράς γνώσης και των εμποδίων που συνάντησαν ή φαντάζονταν οι εξειδικευμένοι μετανάστες. Είναι βασισμένη σε αργιογί πλαίσια που προέκυψαν αρχικά από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και ακολούθως από την θεματική ανάλυση των αφηγηματικών συνεντεύξεων που συλλέχθηκαν.

Επιπλέον, εξετάζοντας τις αφηγήσεις αυτές σχηματίστηκε μια τριπλή τυπολογία του δείγματος. Οι «Μεταφορείς» είναι μετανάστες που έχουν δοκιμάσει, μερικοί επιτυχημένα, να βελτιώσουν καταστάσεις στην πατρίδα τους. Ωστόσο, τα εμπόδια θεωρήθηκαν συχνά ανυπέρβλητα ώστε να επιτρέψουν την υλοποίηση σχεδίων ή διαπίστωσαν ότι οι προσπάθειές τους ήταν μάταιες. Οι «Ονειροπόλοι», φιλοδοξούν να μεταφέρουν γνώση, αλλά μέχρι στιγμής έχουν αποτύχει να καταφέρουν κάτι επί του πρακτέου ή δεν έχουν αποπειραθεί. Και τέλος οι «Αρνητές», η μικρότερη κατηγορία, θεωρούν πως η Ελλάδα είναι «χαμένη υπόθεση» εξαιτίας της ελληνικής νοοτροπίας και της κρίσης και δεν επιθυμούν να μεταφέρουν τίποτα.

Αυτά τα πρωτότυπα ποιοτικά ευρήματα αποτελούν χρήσιμες πηγές για τη χάραξη αναπτυξιακών πολιτικών στην Ελλάδα και στην ανατροπή της διαρροής εγκεφάλων με τη μετατροπή της σε παραγωγική επιστροφή.

The migration of highly skilled Greeks in Germany. Migration motivations in accordance with the characteristics of the relative scientific sectors.

—Α. Γκολφινόπουλος

According to a study of Lois Lamprianidis, it has been estimated that 135.495 graduated Greeks left Greece during the period 2010 to 2015.¹ Germany can be regarded as one of the main destinations of highly-skilled Greek migrants after the beginning of the financial crisis.²

¹ Lamprianidis, Lois. 2015. "Outward Migration from Greece during the Crisis" [Original title in Greek: Η εξωτερική μετανάστευση από την Ελλάδα κατά τη διάρκεια της κρίσης], The Huffington Post, 2015. http://www.huffingtonpost.gr/lois-labrianidis/-_2408_b_8520596.html (accessed: April 29, 2017).

² Triandafyllidou, Anna, and Ruby Gropas. 2014. "Voting with Their Feet: Highly Skilled Emigrants from Southern Europe." *American Behavioral Scientist* 58 (12): 1625.

While most of the recent qualitative studies concerning this phenomenon focus on the economic and the working reasons for migration,³ political and social factors are not touched upon in these studies, although they appear to be decisive for the choice of Germany as a destination country.

Main hypothesis of the paper is that each vocational sector has its own characteristics and particularities and thus according to these should the phenomenon of highly skilled migration be analyzed and not as a unified phenomenon. The presentation concentrates on three specific highly skilled vocational groups: physicians who are undertaking medical specialization training, IT-engineers and researchers in humanities and social sciences. While the high rates of unemployment in Greece have influenced significantly all these vocational groups, in Germany there is an important demand for qualified personal in the sectors of physicians and IT-engineers, but in the sector of research in humanities and social scientists there is less demand for qualified persons.⁴ Goal of the paper is to present the motivations for migration in accordance with the particularities and the features of every relevant sector in Germany and Greece.

The findings of the paper are based on the results of the PhD research, which includes 15 semi-structured interviews with highly skilled Greek migrants in Germany from the three relevant sectors. The data of the qualitative interviews have been analyzed according to Uwe Flick's thematic coding.

Λογικές, μεθοδολογικές και πολιτικές αντιφάσεις στη συζήτηση περί "brain drain"

—Δ. Κοιλάκος

Επικεντρώνοντας στις γενεσιουργές αιτίες του φαινομένου της μετανάστευσης νέων επιστημόνων από την Ελλάδα στα χρόνια της κρίσης, η εισήγηση εντοπίζει μια λογική ασυνέπεια ως μεθοδολογικό σφάλμα εξαιτίας του οποίου οι αντιφάσεις που διέπουν το φαινόμενο αντανακλώνται στρεβλά στα πολιτικά αποτελέσματα της σχετικής συζήτησης.

Το σφάλμα έγκειται στο διαχωρισμό των αιτιών και των όρων εκδήλωσης του φαινομένου από την οικονομική τους βάση. Δηλαδή, από το γεγονός ότι τόσο η Ελλάδα, όσο και οι χώρες υποδοχής, είναι αλληλοεξαρτώμενες (όπως πρόδηλα ισχύει στην περίπτωση της ΕΕ) καπιταλιστικές οικονομίες, που βρίσκονται σε διαφορετική φάση στον κύκλο της κρίσης-ανάπτυξης.

Η οικονομική κρίση, η οποία στην ακαδημαϊκή έρευνα και τη δημόσια συζήτηση συσχετίζεται με το "brain drain", προκύπτει ως αναγκαία συνέπεια του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και εκδηλώνεται με συγκεκριμένα γνωρίσματα, με διαφορετική ένταση, βάθος και διάρκεια κατά περίπτωση. Η ίδια οικονομική βάση διέπει και την ερευνητική παραγωγή και την ένταξη

³ Ibid.

⁴ Bundesagentur für Arbeit. 2016. „Fachkräfteengpassanalyse“. Bundesagentur für Arbeit Statistik/Arbeitsmarktberichterstattung, Bonn: 6.

των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας στην παραγωγική και εν γένει οικονομική διαδικασία, ζήτημα στο οποίο εστιάζει η εισήγηση.

Η στρεβλή αντανάκλαση στα πολιτικά αποτελέσματα (νομοθετήματα, κυβερνητικά προγράμματα κ.λπ.) της συζήτησης περί του φαινομένου, αποτυπώνεται στην υιοθέτηση του στόχου για ενίσχυση της κινητικότητας νέων επιστημόνων τόσο στις χώρες υποδοχής, όσο και στην Ελλάδα, όπως αποτυπώνεται στην ανάπτυξη του θεσμικού πλαισίου για την ανώτατη εκπαίδευση και την έρευνα.

Εν κατακλείδι, υποστηρίζω ότι α) οι ουσιαστικές οικονομικές πτυχές του “brain drain” (ανα)παράγονται με αναγκαίο τρόπο εντός του πλαισίου στο οποίο αυτό εκδηλώνεται και β) η υπέρβασή του είναι αδύνατη αν δεν αλλάξουν ουσιαστικά οι βασικές προκείμενες του πλαισίου αυτού.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Λόης Λαμπριανίδης** είναι Γενικός Γραμματέας Στρατηγικών και Ιδιωτικών Επενδύσεων, στο Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης και Καθηγητής στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Είναι οικονομικός γεωγράφος (πτυχίο - ΑΠΘ 1977, MA –Sussex 1978, Ph.D. -LSE 1983), με αντικείμενο «περιφερειακή οικονομική και περιφερειακή πολιτική» και διευθύνει την Ερευνητική Μονάδα Περιφερειακής Ανάπτυξης και Πολιτικής (ΕΜΠΑΠ). Είναι συγγραφέας πολλών άρθρων και βιβλίων.

Η **Κυριακή Φωτιάδου** γεννήθηκε και μεγάλωσε στον ακριτικό νομό Καστοριάς και σπούδασε Κοινωνιολογία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών σπουδών στην Αθήνα. Ακολούθησε μεταπτυχιακές σπουδές στην Μετανάστευση, στο Πανεπιστήμιο του Sussex στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η διπλωματική της βασίζεται σε ποιοτική έρευνα, εξετάζοντας την μεταφορά γνώσης και τα εμπόδια που υπάρχουν από το νέο ελληνικό κύμα μετανάστευσης στην περιοχή του Λονδίνου.

Ο **Ανδρέας Γκολφινόπουλος** είναι υποψήφιος διδάκτορας του πανεπιστημίου Siegen. Γεννημένος το 1985 στην Πάτρα. Σπούδασε Πολιτικές επιστήμες και Δημόσια Διοίκηση στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και διαθέτει μεταπτυχιακό τίτλο στις πολιτικές επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Münster. Ο προσωρινός τίτλος της διδακτορικής του διατριβής είναι: «Η Γερμανία ως μαγνήτης των υψηλά ειδικευμένων Ελλήνων».

Ο **Δημήτρης Κοιλάκος** σπούδασε Φυσική και συνέχισε σε μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιστορία και Φιλοσοφία των Επιστημών και της Τεχνολογίας στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Το 2015 υποστήριξε επιτυχώς τη διδακτορική του διατριβή. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα αφορούν κυρίως την αλληλεπίδραση του κοινωνικού-ιστορικού πλαισίου με την ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης. Έχει αναπτύξει ερευνητική συνεργασία με το ΕΙΕ και το Ινστιτούτο Φιλοσοφίας της Ακαδημίας Επιστημών της Ρωσίας.

Ο **Γιώργος Ψαχούλιας** σπούδασε ηλεκτρολόγος μηχανικός στην Ελλάδα και στην Γερμανία. Εδώ και έξι χρόνια ζει και εργάζεται στο Βερολίνο, ενώ είναι και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνικής Κοινότητας Βερολίνου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ II: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Συντονιστής: Μ. Πρατσινάκης, Κέντρο Ανατολικοευρωπαϊκών Σπουδών,
Πανεπιστήμιο Οξφόρδης

**Μορφολογία και δομή της νέα ελληνικής μετανάστευσης:
Έξοδος, διαβίωση στο εξωτερικό και επιστροφή.**

— Σ. Κονιόρδος, Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο
Κρήτης

**Διεθνής Μετανάστευση εν Καιρώ Κρίσης: Η Περίπτωση της
Ελλάδας**

— Σ. Καλογεράκη, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας,
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Νέα ελληνική μετανάστευση: η περίπτωση των ΗΠΑ

— Α. Μιχόπουλος, Καθηγητής, Διευθυντής Ελληνικών Σπουδών,
Hellenic College Holly Cross, Βοστώνη, ΗΠΑ

Περίληψεις – Abstracts

Διεθνής Μετανάστευση εν Καιρώ Κρίσης: Η Περίπτωση της Ελλάδας

—Σ. Καλογεράκη

Η εμπειρία προηγούμενων οικονομικών κρίσεων υποδεικνύει ότι ανάμεσα στις βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις συμπεριλαμβάνονται -μεταξύ άλλων- μεταβολές στις διεθνείς μεταναστευτικές ροές από και προς τις χώρες που πλήττονται από έντονες υφεσιακές συνθήκες. Η παρούσα μελέτη βάσει δευτερογενούς ανάλυσης δεδομένων διερευνά τις μεταναστευτικές εκροές και εισροές από και προς την Ελλάδα, ως το κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που αντιμετωπίζει την εντονότερη οικονομική κρίση στη σύγχρονη ιστορία του. Για τη βαθύτερη κατανόηση της διαμόρφωσης των διεθνών μεταναστευτικών ροών στον ελλαδικό χώρο εν καιρώ κρίσης, η μελέτη υιοθετεί μια συγκριτική τόσο χρονολογική όσο και δια-χωρική προσέγγιση. Σχετικά με το πρώτο, οι μεταναστευτικές ροές διερευνούνται σε διαφορετικές χρονικές περιόδους συμπεριλαμβάνοντας την αρχική περίοδο της ύφεσης και κατά τη διάρκεια αυτής. Συνάμα, υιοθετείται μια συγκριτική δια-χωρική προσέγγιση, κατά την οποία εξετάζονται οι μεταναστευτικές εκροές και εισροές (στο συνολικό πληθυσμό, σε γηγενείς και αλλοδαπούς) από και προς την Ελλάδα σε σχέση με αντίστοιχες μετακινήσεις σε κράτη μέλη της Ε.Ε τα οποία παρουσιάζουν παρόμοια μεταναστευτικά χαρακτηριστικά («Νοτιο-ευρωπαϊκό Μοντέλο Μετανάστευσης») αλλά και δυσμενείς οικονομικές συνθήκες κατά την τρέχουσα κρίση συμπεριλαμβάνοντας την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιταλία. Τα ευρήματα της μελέτης επιβεβαιώνουν την εμπειρία προηγούμενων υφέσεων αποτυπώνοντας συναφείς τάσεις με κύρια χαρακτηριστικά την αύξηση των εκροών και συρρίκνωση των εισροών από και προς την Ελλάδα αλλά και τις υπόλοιπες υπό μελέτη χώρες που πλήττονται από έντονες υφεσιακές συνθήκες. Ωστόσο, εντοπίζονται και σημαντικές διαφοροποιήσεις που υποδεικνύουν ότι οι διεθνείς μετακινήσεις συνδιαμορφώνονται υπό την επίδραση παραγόντων που δεν σχετίζονται με την οικονομική κρίση *per se* αλλά αντανακλούν τις ιδιαιτερότητες και μεταναστευτικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε χώρας καθώς και ευρύτερα γεγονότα που λειτουργούν ανεξάρτητα από τις οικονομικές συνθήκες.

"Morphology and structure of the new Greek migration:

Exit, living abroad and return"

—S. Koniordos

The current Greek immigration wave from Greece, dubbed "New Greek Migration" (NEM), is not an exclusive or uniquely Greek development. Similar migratory movements are observed in other European countries too that are facing problems related to the economic crisis. Still, NEM is characterized by a measure of singularity, as it is related and manifests itself as an

unwarranted outcome of the particular elements and contours of the specific crisis laden Greek social formation.

The new Greek immigration is dealt with here, in the present presentation, as a reaction to the economic and social crisis of Greece; one that is organized in a particular, specific and independent manner at the micro-social level. Yet, it does not only concern or reflects this, but has wider implications and repercussions, both for the discreet emigrants and for the macro-social level.

In the presentation certain morphological elements of NEM are looked upon at the micro-level. The focus is at four "moments" or dimensions:

- (a) the educational and professional background of migrants and the brain drain issue;
- (b) the reasons migrants themselves give for their own movement in space, both in terms of push and pull factors;
- (c) living abroad, namely to work-career and some of its circumstances, to out-of-work conditions and lifestyles, and to the normalization of living abroad;
- (d) the prospect of repatriation.

The empirical material from which the relevant information is derived consists of 230 face-to-face interviews conducted with individuals who have emigrated from Greece since the end of 2009. These are being examined alongside pertinent empirical investigations material by other researchers.

Following this an attempt is made to link the emerging patterns and behavioral models to the social background of the new migrants. The purpose of this exercise is to analyze the meaning actors assign to their own situation and to place them in social context. It is also to explore the wider or/and potential structural impact these might have.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΗΠΑ —Α. Μιχόπουλος

Παρόλο ότι η Ελλάδα ευρίσκεται στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, εντούτοις η πρόσφατη οξεία οικονομική κρίση δεν περιορίστηκε μόνο μέσα στα όρια της ΕΕ και της Ευρώπης γενικώτερα. Έφτασε και στην αντιπέρα όχθη του Ατλαντικού, όπου ο ελληνοισμός έχει μια έντονη ζωή και παρουσία δύο περίπου αιώνων.

Η μελέτη θα περιλάβει μια σύντομη περίληψη της ελληνικής μετανάστευσης από το 1965, όταν εψηφίσθη ο νέος μεταναστευτικός νόμος των ΗΠΑ, μέχρι το 2010. Το κύριο μέρος της εισηγήσεως, όμως, θα επικεντρωθεί στην μετά το 2010 περίοδο, όπου θα διερευνήσει λεπτομερώς το αποτέλεσμα της ελληνικής κρίσης στην μετανάστευση προς ΗΠΑ. Δεδομένου ότι η μετανάστευση προς τις ΗΠΑ δεν είναι το ίδιο εύκολη όπως η μετανάστευση ελλήνων πολιτών προς άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το μεταναστευτικό κύμα προς ΗΠΑ αναμένεται να είναι πολύ πιο αδύναμο από το αντίστοιχο ευρωπαϊκό. Αλλά περιοριστικά στοιχεία είναι η μεγάλη απόσταση μεταξύ των δύο χωρών, τα σχετικώς μεγάλα έξοδα

μετακινήσεως, καθώς και ένα αντιμεταναστευτικό πνεύμα που αιωρείται στην αμερικανική ατμόσφαιρα μετά την κρίση του 2008.

Για μια σφαιρική εξέταση του θέματος, η μελέτη θα χρησιμοποιήσει τα τελευταία επίσημα στοιχεία της Αμερικανικής Στατιστικής Υπηρεσίας, καθώς και στοιχεία από την Πρεσβεία της Ελλάδος στις ΗΠΑ και το Ελληνικό Προξενείο Βοστώνης, ως και από διάφορες Ελληνοαμερικανικές Κοινότητες και Ομογενειακές Οργανώσεις. Τέλος, ο εισηγητής θα διανεμίει Ερωτηματολόγιο σε έλληνες φοιτητές της περιοχής Βοστώνης, διερευνώντας τις προθέσεις παραμονής τους στη χώρα.

Ο εισηγητής έχει ασχοληθεί και γράψει γύρω από το θέμα της ελληνικής μετανάστευσης στις ΗΠΑ και της ελληνοαμερικανικής εκπαίδευσης για είκοσι και πλέον χρόνια.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Μανώλης Πρατσινάκης** είναι Onassis/Seesox ερευνητής στο Τμήμα Πολιτικών και Διεθνών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Νωρίτερα ήταν μεταδιδακτορικός ερευνητής Marie Curie στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και επισκέπτης ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Sussex. Έχει επίσης εργαστεί σαν λέκτορας στο πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ και το ερευνητικό του έργο αφορά κυρίως στη μελέτη του εθνικισμού και της μετανάστευσης.

Ο **Σωκράτης Κονιόρδος** (BA, Deree & Panteion; MA Kent; PHD London/LSE) είναι Καθηγητής πρώτης βαθμίδας στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παν. Κρήτης. Έχει διδάξει στα πανεπιστήμια Middlesex University, University of Quest-Nanterre (Paris 8), Πανεπιστήμιο Κύπρου, University of Milan-Bicocca, Open University, ΑΠΘ, ΕΑΠ, και Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Τα βασικά ερευνητικά του ενδιαφέροντα είναι στην οικονομική κοινωνιολογία, κοινωνιολογία της εργασίας, κοινωνική δομή, νεωτερικότητα και κοινωνιολογία της κρίσης. Έχει δημοσιεύσει 17 τόμους και σειρά ερευνητικών άρθρων. Ενδεικτικά: *The Handbook of European Sociology*, New York and London, Routledge, 2014 (με A. A. Kyrtsis); *Conflict, Citizenship and Civil Society*, London: Routledge, 2010 (με P. Baert, G. Procacci and C. Ruzza); *Towards a Sociology of Artisans: Continuities and Discontinuities in Comparative Perspective*, Aldershot: Ashgate, 2001.

Η **Στεφανία Καλογεράκη** είναι Επίκουρη Καθηγήτρια (Ποσοτικές Μέθοδοι στην Κοινωνιολογία και Κοινωνική Δημογραφία) στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Έχει συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά και ελληνικά ερευνητικά προγράμματα, ενώ το δημοσιευμένο της έργο περιλαμβάνει ένα σύγγραμμα (Εισαγωγή στην Κοινωνική

Δημογραφία), την επιμέλεια (με την Μ. Κούση) συλλογικού τόμου (Ερευνητικές Πρακτικές και Μεθοδολογικές Προκλήσεις στη Μελέτη των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Οικονομικής Κρίσης) και 26 κείμενα σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Ο **Αριστοτέλης Μιχόπουλος** έχει ασχοληθεί και γράψει γύρω από το θέμα της ελληνικής μετανάστευσης στις ΗΠΑ και της ελληνοαμερικανικής εκπαίδευσης για είκοσι και πλέον χρόνια.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ III: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Επιλέγουμε Ελλάδα χτίζοντας γέφυρες γνώσεις και συνεργασίας

— Λ. Λαμπριανίδης, Καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Γενικός Γραμματέας Στρατηγικών Επενδύσεων Υπουργείου Ανάπτυξης

Χαιρετισμός προς την διημερίδα

Η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, εδώ και τριανταπέντε χρόνια, μεταξύ πολλών άλλων προγραμμάτων της, μεριμνά για την διασύνδεση των ελλήνων επιστημόνων απανταχού της γης.

Η διημερίδα που διοργανώνετε στο Freie Universität Berlin έχει την πλήρη στήριξή μας σε ηθικό και πρακτικό επίπεδο και μέσω της συνεργασίας με την αρμόδια διεύθυνση Ευρώπης της ΓΓΑΕ, θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε σε κλίμα αгаστής συνεργασίας στην κατεύθυνση αφ' ενός της δικτύωσης των εκτός Ελλάδας ελλήνων επιστημόνων μεταξύ τους και με την μητέρα πατρίδα και αφ' ετέρου της διασύνδεσης της ακαδημαϊκής κοινότητας με όλους τους αρμόδιους για την νέα μετανάστευση κρατικούς και μη κρατικούς φορείς της Ευρώπης.

Η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού μπορεί να συμβάλει στην προσπάθειά σας, διασυνδέοντας την δική σας πρωτοβουλία με ανάλογες προσπάθειες ελλήνων επιστημόνων σε άλλα μέρη της γης.

Πιστεύουμε βαθιά στην Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, όπως συχνά τονίζει ο Υπουργός των Εξωτερικών της Ελλάδας Νίκος Κοτζιάς, ότι δεν νοείται η Ελλάδα χωρίς τη Διασπορά της, ενώ χωρίς το Ελληνικό κράτος δεν μπορεί καν η Διασπορά να είναι Διασπορά με προοπτική ταυτότητας. Είμαστε μαζί, υπάρχουμε μαζί, στηριζόμαστε από την ομογένεια και

την στηρίζουμε, οι προοπτικές μας είναι ο Ελληνισμός μέσω της Διασποράς να συνδέει τον πατριωτισμό με την οικουμενικότητα.

Με την πεποίθηση αυτή, προσπαθούμε να κερδίσουμε το μεγάλο στοίχημα που είναι να μην χάσουμε τις εκατοντάδες χιλιάδων νέων Ελλήνων επιστημόνων, τον ανθό και την ελπίδα της Ελληνικής κοινωνίας για ανάκαμψη.

Η διοργάνωση της Διημερίδας για την νέα Ελληνική μετανάστευση έχει αυξημένο σημειολογικό βάρος, γιατί είναι η πρώτη του είδους οργανωμένη πρωτοβουλία των ελλήνων επιστημόνων που ζουν εκτός εθνικών μας συνόρων και είστε άξιοι συγχαρητηρίων για την πρώτη προσπάθεια σε αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, οφείλω να σας πω ότι η πρωτοβουλία σας εμπνέει την προσπάθεια, την οποία εμείς καταβάλλουμε για να στηρίξουμε δίκτυα με τις επιστημονικές συντεχνίες απανταχού της γης, με απώτερο στόχο όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν, η δικτύωση των επιστημόνων της διασποράς με την πατρίδα, να ευνοήσει και την επιστροφή τους.

Βέβαια γνωρίζουμε ότι η ανάπτυξη και η αύξηση του ΑΕΠ είναι εκείνη που θα φέρει πολλούς υψηλά εξειδικευμένους Έλληνες πίσω στην πατρίδα, αφού μείωση του ΑΕΠ σημαίνει brain drain, ενώ η αύξησή του σημαίνει νομοτελειακά brain gain.

Η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού έχει την τεράστια ευθύνη, όπως και το βαρύ προνόμιο, να διατηρήσει την επαφή με μισό σχεδόν εκατομμύριο Ελλήνων επιστημόνων, που έχουν μεταναστεύσει σε μισή δεκαετία. Τους χάσαμε στην Ελλάδα, ας μην τους χάσουμε και στον κόσμο.

Εξάλλου στον κόσμο, η παρουσία ελλήνων επιστημόνων στην ακαδημαϊκή κοινότητα έχει τεράστιο ειδικό βάρος, αφού κάθε γραφείο έλληνα επιστήμονα ή ερευνητή σε ακαδημαϊκό περιβάλλον αποτελεί ένα επιπλέον βήμα έκφρασης του ελληνισμού. Εσείς, ως επιστήμονες, είσθε ίσως οι μόνοι που μπορείτε να αξιολογήσετε στο πραγματικό της μέγεθος την ελληνική παρουσία στα παγκόσμια δίκτυα γνώσης, τα οποία καθορίζουν τις πολιτικές για την διαχείριση του μέλλοντός μας.

Αναγνωρίζοντας την συμβολή σας στο κοινωνικό και οικονομικό γίνεσθαι της Ευρώπης, που αποτελεί το κοινό μας σπίτι, και με την πεποίθηση ότι στο μέλλον θα συνεχίσετε με τον ίδιο ζήλο το αξιόλογο έργο σας, σας συχαίρω για την πρωτοβουλία και από καρδιάς εύχομαι ευτοκία σκέψεων και προτάσεων στην διημερίδα σας καθώς και επιτυχία σε κάθε μελλοντική σας δράση.

Με θερμότετους χαιρετισμούς

Ο Επικεφαλής της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού,

Μιχαήλ Κόκκινος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 02: ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΝΕΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Παρουσίαση του ιδρύματος «Νέα Διασπορά» (newdiaspora.com) και Προβολή ντοκιμαντέρ μικρού μήκους

— Ν. Σταμπολόπουλος, Ιδρυτής και καλλιτεχνικός διευθυντής ιδρύματος «Νέα Διασπορά»

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο Νικόλαος Σταμπολόπουλος, έχοντας σπουδάσει κινηματογράφο στο Πανεπιστήμιο του Westminster, επέστρεψε στην Ελλάδα και εργάστηκε στη διαφήμιση, τα ντοκιμαντέρ, τις ταινίες μυθοπλασίας και τη διδασκαλία. Ως μπλόγκερ, ανέλαβε την πρωτοβουλία και τον συντονισμό εγχειρημάτων κοινωνικής συμμετοχής, μέχρι που μετακόμισε στο Άμστερνταμ το 2009. Προτού επιστρέψει στην Αθήνα πέντε χρόνια μετά, εργάστηκε ως σκηνοθέτης βίντεο και παράλληλα έγινε ο ιδρυτής και καλλιτεχνικός διευθυντής της **New Diaspora**, μιας ψηφιακής πλατφόρμας αφιερωμένης στο ελληνικό μεταναστευτικό κύμα που κορυφώθηκε στη διάρκεια της κρίσης.

Τον Μάρτιο του 2013, η New Diaspora ξεκίνησε την πορεία της ως μία πλατφόρμα ψηφιακής αφήγησης που επικεντρώνει στις ιστορίες της νέας γενιάς Ελλήνων εξωτερικού κατά τη διάρκεια της κρίσης στην πατρίδα τους. Τον Ιούνιο του 2014, η New Diaspora έγινε κοινωφελές ίδρυμα με έδρα την Ολλανδία, και τώρα εξελίσσεται σταδιακά σε ένα διαδικτυακό κανάλι συμμετοχικής καταγραφής ενός μεταναστευτικού κύματος σε πραγματικό χρόνο. Στόχος της είναι να συσπειρώσει, να δικτυώσει και να εμπνεύσει τον δημοκρατικό διάλογο και την γόνιμη αλληλεπίδραση ιδεών, αποκρυσταλλώνοντας τον κοινό παλμό ενός "έθνους χωρίς σύνορα".

Προκειμένου να ενδυναμώσει τους Έλληνες "νεομετανάστες", η New Diaspora έρχεται να καλύψει το κενό για:

Μία συμμετοχική πηγή περιεχομένου από όλον τον κόσμο, με θέμα τη σύγχρονη μεταναστευτική ροή Ελλήνων, τα αίτια της, τις επιπτώσεις της και το μέλλον της

Ένα σημείο αναφοράς και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, που θα επιτρέπει στα μέλη της κοινότητας της να δικτυωθούν και να ανακαλύψουν τρόπους για να συνεργαστούν μεταξύ τους

Η New Diaspora σπάει την συμβατική διαχωριστική γραμμή μεταξύ προμηθευτών και καταναλωτών περιεχομένου. Οι χρήστες μετατρέπονται σε συμμετοχοί, και στην πορεία καταλήγουν να γίνουν συνδιαμορφωτές μιας κοινής αφήγησης. Όχι μόνον λέμε μαζί την ιστορία μας, αλλά γράφουμε μαζί και το σενάριο της ιστορίας που εμείς θέλουμε να πούμε. Γινόμαστε η ιστορία. Και κάνοντας την μια ιστορία που αξίζει να ειπωθεί, μπορούμε να γίνουμε και η αλλαγή.

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α

Συντονίστρια: Ε. Μικροπούλου, Δημοσιογράφος της εκπομπής Ελληνικό Ραντεβού, ραδιόφωνο COSMO, RBB, WDR

«Εκφράζομαι, δημιουργώ, επικοινωνώ μακριά από την Ελλάδα»

- Ν. Λαγκίδου, χορεύτρια
- Μ. Φωτόπουλος, ηθοποιός
- Μ. Τζιβάρα, σκηνοθέτης/παραγωγός
- Κ. Καρανίκα: photo and video maker / visual arts
- Π. Μύρτσου, εικαστικός, μέλος ΣΕΕΒ-Β
- Γ. Παππάς, εικαστικός/περφόρμερ
- Π. Βούλγαρης, μουσικός
- Α. Ζωή, ηθοποιός

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 03: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΝΤΑΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ι: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

Συντονιστής: Α. Παναγιωτοπούλου, Καθηγήτρια Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης στην Προσχολική Ηλικία, Ινστιτούτο Συγκριτικής Εκπαίδευσης και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κολωνίας, Διευθύντρια του Ερευνητικού Κέντρου Κοινωνικών Ανισοτήτων και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Το οδοιπορικό της νέας ελληνικής μετανάστευσης στην Αυστραλία: Διαπιστώσεις και προοπτικές

— Α. Τάμης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο του Notre Dame, Αυστραλία, Διευθυντής του Ινστιτούτου Ελληνικών Σπουδών και Έρευνας της Αυστραλίας

Διαδικασίες ένταξης των νέων μεταναστών στην Ολλανδία

— Μ. Πρατσινάκης, Κέντρο Ανατολικοευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Οξφόρδης

Το ζήτημα της ένταξης στο πλαίσιο της ενδο-ευρωπαϊκής κινητικότητας: Μια νέα πρόκληση για την έρευνα και την πολιτική;

— Σ. Τρουμπέτα, Σ. Τρουμπέτα, Λέκτορας, Κέντρο Νέου Ελληνισμού, Βερολίνο

Η Νέα Ελληνική Μετανάστευση και οι αναμενόμενες επιπτώσεις της στη Διασπορά

— Μ. Δαμανάκης, Ομότιμος Καθηγητής «Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής» και ιδρυτής του «Εργαστηρίου Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ), Πανεπιστήμιο Κρήτης

Περίληψεις - Abstracts

Το οδοιπορικό της νέας ελληνικής μετανάστευσης στην Αυστραλία: Διαπιστώσεις και προοπτικές — Α. Τάμης

Μέχρι το 2009 η Ελλάδα συγκέντρωνε τη δεύτερη μεγαλύτερη συμπαγή ομάδα της παγκόσμιας αυστραλιανής Διασποράς (135.000), μετά από αυτήν του Ηνωμένου βασιλείου (240.000). Ως αποτέλεσμα της απρόβλεπτης αλλά όχι και κενοφανούς, κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και Κύπρο, τα τελευταία εννέα χρόνια (2009-2017), συνολικά πάνω από 80.000 Αυστραλοί πολίτες, μόνιμοι κάτοικοι της Ελλάδας, επανεγκαταστάθηκαν στην Αυστραλία. Την ίδια εποχή οι αυστραλιανές αρχές εκτιμούν ότι περισσότεροι από 18.000 εξειδικευμένοι και επιστήμονες Έλληνες υπήκοοι, μετανάστευσαν στην Αυστραλία, εκ των οποίων περισσότεροι από 12.000 έχουν τελικά εγκατασταθεί σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα, με κύρια εστία τη Μελβούρνη. Το παραγωγικό ανθρώπινο δυναμικό των παλλινοστούντων και εκπατριζομένων αυτών Ελλήνων, που έχει εγκατασταθεί στην Αυστραλία, στην πλειοψηφία του (87%) είναι μορφωμένοι με ανωτέρα και ανωτάτη εκπαίδευση, εξειδικευμένοι ή επαγγελματίες, με βασική επάρκεια στην Αγγλική. Η παρουσία τους ανανέωσε δημογραφικά και πολιτιστικά τον Ελληνισμό της Αυστραλίας, κάλυψε κενά στους χώρους της διδασκαλίας και μάθησης της ελληνικής γλώσσας και επιμήκυνε τη ζωτικότητα της σε βάθος τουλάχιστον άλλων δύο γενεών, μέχρι και το 2060. Επίσης, η εισροή χαρισματικού ανθρώπινου

κεφαλαίου, ανέκαμψε και συγκράτησε τη γήρανση της Ομογένειας, εμπλούτισε την αγορά και την κοινωνία με χαρισματικά στελέχη, βελτίωσε αισθητά την ψυχολογία της κοινότητας εμφυτεύοντας εμπιστοσύνη και αισιοδοξία, αναβάθμισε κοινωνικά και οικονομικά την Ομογένεια αυξάνοντας γεωμετρικά το πνευματικό της δυναμικό, ενίσχυσε πνευματικούς, πολιτιστικούς οργανισμούς και ιδρύματα και αύξησε τη διαπραγματευτική ικανότητα της Ομογένειας να ενεργεί ως σύστημα πολιτικής πίεσης. Οι παλλινოსτούντες Αυστραλοί πολίτες από την Ελλάδα, εξοικειωμένοι στο νέο περιβάλλον και άμεσα αποδεκτοί από την Κοινοπολιτεία, γνωρίζουν ταχύτατο ρυθμό κοινωνικής και πολιτιστικής ενσωμάτωσης, ελάχιστα και εφήμερα προβλήματα εγκατάστασης και οικονομικής διαδικτύωσης. Ο βαθμός, η έκταση και οι προκλήσεις της εγκατάστασής των Ελλήνων υπηκόων νεο-μεταναστών, ποικίλει ανάλογα με την επαρκή ποσοτομασία και σχεδιασμό πριν από τον εκπατρισμό, την οικονομική τους κατάσταση, τον τύπο της βίζας, τη διάρκεια και ποιότητα στήριξης που παρέχεται από συγγενείς και φίλους κατά την εγκατάσταση, την ποιότητα και το μέγεθος του κοινωνικού συγχρωτισμού που απολαμβάνουν, τη γνώση υπηρεσιών και ιδρυμάτων υποστήριξης και την ικανότητα των τελευταίων να ανταποκριθούν στις ανάγκες των νεομεταναστών με ευαισθησία και αποτελεσματικότητα. Οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νεομετανάστες έχουν σχέση με την κοινωνικο-οικονομική αλληλοεκμετάλλευση, την κατά-χρηση του τύπου της βίζας, την αναγνώριση των πτυχίων τους, την εργασιακή τους επάρκεια και πείρα, την πρόσβαση σε μέσα ταχύρυθμης βελτίωσης της γλωσσικής επάρκειας, τα θέματα που σχετίζονται με τη εξέρευση στέγης, εργασίας, παιδείας και μεταφοράς, την εργοδοσία, την ευχερή πρόσβαση των παιδιών τους στο νέο εκπαιδευτικό και πολιτιστικό περιβάλλον, την υγεία και τη ψυχολογική βία που τους ασκείται (ψυχολογική απομόνωση, οικονομική ανέχεια και εργασιακή εκμετάλλευση) και την ελλιπή πρόνοια του οργανωμένου Ελληνισμού να ανταποκριθεί στις ανάγκες τους κατά την εγκατάσταση.

Διαδικασίες ένταξης των νέων μεταναστών στην Ολλανδία —Μ. Πρατσινάκης

Στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης η εξερχόμενη μετανάστευση άρχισε και πάλι να απασχολεί τη δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα καθώς έχει αποκτήσει έντονες διαστάσεις σε βαθμό που, αν και με σαφώς διαφοροποιούμενα ποιοτικά χαρακτηριστικά, φαίνεται να είναι ποσοτικά συγκρίσιμη με τη μεταπολεμική μετανάστευση. Δεδομένου ότι η μετανάστευση αφορά πρωτίστως άτομα με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, η έρευνα και το ενδιαφέρον του δημόσιου λόγου έχει εστιαστεί κυρίως στο φαινόμενο της διαφυγής πνευματικού κεφαλαίου και στις συνέπειες του στην Ελληνική κοινωνία και οικονομία. Ως αποτέλεσμα λίγα είναι γνωστά για τους ίδιους τους μετανάστες και τις εμπειρίες τους στις χώρες υποδοχής. Βασιζόμενη σε ποιοτική και ποσοτική έρευνα που διεξήχθη στα πλαίσια του Marie Curie ερευνητικού προγράμματος EUMIGRE, η παρουσίαση αυτή στοχεύει να περιγράψει τις διαδικασίες ένταξης των νέων Ελλήνων μεταναστών στις χώρες υποδοχής,

εστιάζοντας στη περίπτωση της Ολλανδίας. Αντλώντας πληροφορίες από ένα σύνολο ατόμων με πολύ διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό και δημογραφικό προφίλ και ποικίλα κίνητρα μετανάστευσης, η παρουσίαση καταγράφει την αποτίμηση της εμπειρίας της μετανάστευσης από τους νέους Έλληνες μετανάστες στην Ολλανδία και τις εμπειρίες τους σε επίπεδο καθημερινής διαβίωσης και αλληλεπίδρασης με την τοπική κοινωνία. Επιπλέον γίνεται αναφορά στην εργασιακή τους πορεία, τα κοινωνικά τους δίκτυα, τους δεσμούς και τις επαφές τους με την Ελλάδα, την Ελληνική οικονομία και κοινωνία και τα σχέδια τους για το μέλλον. Στην παρουσίαση προσεγγίζονται συγκριτικά οι μετανάστες που έφυγαν από την Ελλάδα πριν και μετά το 2009.

Η Νέα Ελληνική Μετανάστευση και οι αναμενόμενες επιπτώσεις της στη Διασπορά

—Μιχάλης Δαμανάκης

Μετά την αποσαφήνιση των όρων «παλαιά» και «νέα μετανάστευση», «εργατική, εργασιακή, ακαδημαϊκή μετανάστευση» ο ομιλητής επιχειρεί μια σύντομη ιστορική αναδρομή στις ελληνικές μετακινήσεις (μεταναστευτικά ρεύματα), από τα μέσα του 15^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα, με βάση τις έννοιες «ιστορική» και «μεταναστευτική διασπορά».

Στη συνέχεια παρουσιάζει τις επιπτώσεις παλαιότερων μετακινήσεων στις παροικιακές δομές για να καταλήξει με τη σκιαγράφηση των αναμενόμενων επιπτώσεων της νέας μετανάστευσης στη σημερινή ελληνική διασπορά.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Μιχάλης Δαμανάκης** είναι Ομότιμος Καθηγητής «Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής» στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και ιδρυτής του «Εργαστηρίου Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ).

Απέκτησε πτυχίο δασκάλου το 1968, από την Παιδαγωγική Ακαδημία Ηρακλείου, και στη συνέχεια σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Κολωνίας, στη Γερμανία, Παιδαγωγική, Κοινωνιολογία, Φιλοσοφία και Ιστορία, αποκτώντας τους τίτλους Magister Artium (1975) και Διδακτορικό Φιλοσοφίας (1977). Παράλληλα με τις σπουδές του δίδαξε σε Ελληνικές Προπαρασκευαστικές Τάξεις στο Leverkusen.

Μεταξύ 1979 και 1985 εργάστηκε στο Πανεπιστήμιο του Mainz και στο Πανεπιστήμιο του Essen στη Γερμανία, ενώ από το 1985 μέχρι και το 1994 εργάστηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, του οποίου και διατέλεσε πρόεδρος για πέντε έτη.

Από το 1994-2011 εργάστηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης, του οποίου επίσης διατέλεσε πρόεδρος, ενώ υπηρέτησε επί πέντε ακαδημαϊκά έτη (1999-2004) το Πανεπιστημίου Κρήτης, ως εκλεγμένος Αντιπρύτανης του. Επίσης, κατά την περίοδο 1996-1999 ήταν Διευθυντής του Π.Ε.Κ Ηρακλείου.

Το 1995 ίδρυσε το «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ), το οποίο και διεύθυνε μέχρι το Σεπτέμβριο του 2011, οπότε και αποχώρησε από την υπηρεσία. Τα τελευταία είκοσι χρόνια υλοποίησε έντεκα ερευνητικά προγράμματα -τα περισσότερα απ' αυτά στο ΕΔΙΑΜΜΕ- σχετικά κυρίως με την εκπαίδευση στην ελληνική διασπορά και την εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών στην Ελλάδα.

Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται κυρίως στη Μετανάστευση, στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης και στις Θεωρίες Αγωγής και Κοινωνικοποίησης, στη Δίγλωσση Εκπαίδευση και προπάντων στη Διαπολιτισμική Αγωγή και Εκπαίδευση.

Έχει εκδώσει ή συν-εκδώσει είκοσι τέσσερα βιβλία, σχετικά με τα παραπάνω αντικείμενα, και έχει συγγράψει πολλά επιστημονικά άρθρα τα οποία έχουν δημοσιευτεί σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

Επισκέπτης Καθηγητής και διακρίσεις:

Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1993: Υπότροφος της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης της Αυστραλίας.

Αύγουστος 2002: Επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο La Trobe, στη Μελβούρνη Αυστραλίας.

Μάιος 2008: Επισκέπτης καθηγητής στα Πανεπιστήμια: Flinders στην Αδελαΐδα και La Trobe στη Μελβούρνη Αυστραλίας.

Δεκέμβριος 2012: Επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αμβούργου Γερμανίας.

Τον Μάιο 2015 τιμήθηκε, για το συνολικό του έργο και την προσφορά του στην επιστήμη, σε Διεθνές Συνέδριο, από τα Πανεπιστήμια του Τορόντο, του Αιγαίου και της Κρήτης.

Σήμερα είναι Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης και ερευνητής του Κ.Ε.ΜΕ/Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, ενώ παράλληλα διδάσκει και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Παιδαγωγικού Τμήματος.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ II: ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Συντονιστής: Δρ. Κωνσταντίνος Γκοντοβός, Ψυχοθεραπευτής,
Ψυχαναλυτής, συγγραφέας του *Psychologie der Migration: Über die Bewältigung von Migration in der Nationalgesellschaft* (μτφ. Η αντιμετώπιση της Μετανάστευσης από την τοπική κοινωνία), Argument Hamburg, 2000.

Οικονομική Κρίση στην Ελλάδα: Διαρροή Εγκεφάλων (Brain drain) ή και διαρροή σχέσεων (Relationship drain); Το βίωμα της μοναξιάς σε ερωτικούς συντρόφους που ζουν σε γεωγραφική απόσταση και η επίδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην επικοινωνία των ερωτικών συντρόφων

— Ε. Παπαγιάννη, Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

— Α. Αργυρούδη, Διδάκτωρ Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

— Α. Γαρδικιώτης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ, ΑΠΘ.

Δι-ομαδική και ενδο-ομαδική επαφή και πρόθεση για συλλογική δράση Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία: Μια κοινωνικο-ψυχολογική προσέγγιση

— Κ.Τσαντίλα, Υποψήφια Διδάκτορας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

— Α. Χατζή, Καθηγήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Στη συζήτηση συμμετέχει και ο Κ. Νικολαΐδης, Ψυχολόγος, Ομάδα Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης (ΟΨΥ) στην Ελληνική Κοινότητα Βερολίνου

Περίληψεις – Abstracts

Οικονομική Κρίση στην Ελλάδα: Διαρροή Εγκεφάλων (Brain drain) ή/ και διαρροή σχέσεων (Relationship drain): Το βίωμα της μοναξιάς σε ερωτικούς συντρόφους που ζουν σε γεωγραφική απόσταση και η επίδραση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην επικοινωνία των ερωτικών συντρόφων.

—Α. Αργυρούδη, Ε. Παπαγιάννη

Δεδομένης της κοινωνικοοικονομικής συγκυρίας στην οποία έχει επέλθει η Ελλάδα μετά το 2009 (έτος εισόδου στην οικονομική κρίση), έχει παρατηρηθεί ότι η μετανάστευση (φυγή) είναι ιδιαίτερα έντονη για νέους επιστήμονες (ηλικίας 25-39 ετών).

Η δημιουργία στενών/ σταθερών ερωτικών δεσμών και γάμων συμβαίνει συχνά κατά την ίδια ηλικιακή φάση. Η μετανάστευση, επόμενα συχνά συνεπάγεται και τον αποχωρισμό του μετανάστη από τον ερωτικό σύντροφο. Παρατηρείται επόμενα, μια αύξηση των ερωτικών σχέσεων (έγγαμων και ανεπίσημων) σε γεωγραφική απόσταση.

Η φυσική απομάκρυνση και ο ακόλουθος αποχωρισμός από τον ερωτικό σύντροφο, πυροδοτούν αισθήματα μοναξιάς, καθώς απουσιάζει η άμεση επαφή και εγγύτητα μεταξύ των

ερωτικών συντρόφων. Κάτω από την συγκεκριμένη συνθήκη τα άτομα συχνά αναζητούν τα μέσα για την (αντιμετώπιση/επάλειψη) του επώδυνου συναισθήματος της μοναξιάς. Ακόμη, η νέα συνθήκη (μετανάστευση) διαφοροποιεί και τον τρόπο αξιολόγησης του νέου (στη νέα χώρα) και του προηγούμενου (στην χώρα προέλευσης) κοινωνικού δικτύου, ίσως ενισχύοντας το αίσθημα της κοινωνικής μοναξιάς που και οι δύο σύντροφοι βιώνουν. Σκοπός της προτεινόμενης εισήγησης είναι η διερεύνηση της συσχέτισης της χρήσης διαδικτυακής επικοινωνίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συγκριτικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ερωτικής σχέσης, και το βίωμα μοναξιάς (κοινωνικής, συναισθηματικής και υπαρξιακής) σε ερωτικούς συντρόφους που ζουν σε γεωγραφική απόσταση (Γερμανία – Ελλάδα) συγκριτικά με τα ζευγάρια που συμβιώνουν με τον σύντροφό τους στην Γερμανία. Πιο συγκεκριμένα, σε ποια συχνότητα και πώς χρησιμοποιούν οι μετανάστες/στρίες (όταν ζουν μαζί και οι ερωτικοί σύντροφοί τους που ζουν στην Ελλάδα) την διαδικτυακή επικοινωνία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συγκριτικά με την γεωγραφική εγγύτητα (αν ζουν μαζί ή σε γεωγραφική απόσταση με τον/την ερωτικό/ή τους σύντροφο), με ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης (δέσμευση, οικειότητα, πάθος - συντροφικότητα κ.α.), και με το πιθανό βίωμα της μοναξιάς τους;

Στην έρευνα θα αξιοποιηθεί ποιοτική μεθοδολογία (ημι-δομημένη συνέντευξη) σε 16 ζευγάρια, οκτώ ζευγάρια που ζουν σε γεωγραφική απόσταση (τέσσερα έγγαμα και τέσσερα άγαμα). Οκτώ ζευγάρια που ζουν μαζί (τέσσερα έγγαμα και τέσσερα άγαμα που ζουν μαζί). Προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στην έρευνα είναι η αξιοποίηση διαφορετικών μέσων επικοινωνίας (smartphone, iphone, υπολογιστή κ.ά.) όπως και η διατήρηση ηλεκτρονικών λογαριασμών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Skype, Facebook, Viber κ.ά.). Απώτερος σκοπός της πραγματοποίησης της παρούσας έρευνας είναι η κατανόηση της επίδρασης της διαδικτυακής επικοινωνίας συγκριτικά με την άμεση επικοινωνία στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ερωτικής σχέσης και στο βίωμα της μοναξιάς σε συνθήκες μετανάστευσης.

Inter- and intra-group contact and collective action intentions among Greek immigrants in Germany: A socio-psychological perspective —K. Tsantila, A. Hantzi

Contact among members of different social groups has for decades been the prevalent tool for combating discrimination that Social Psychology had to offer, since a large number of studies established its negative relationship to prejudice. However, more recent findings reveal that contact with members of the majority group is related to an unwillingness to take action that challenges the status quo among members of minority groups. These findings come mainly from societies with a long history of racial and ethnic inequality (e.g., Israel, South Africa, USA) and this relationship has not been studied in immigrant groups. Contributing to the relevant literature, the present research was conducted in a sample of 228 Greek immigrants in Germany, aiming to study the relationship of inter- and intra-group contact (i.e.,

with Germans and Greeks, respectively) and collective action intentions in favor of Greek immigrants in Germany. Using two path models and taking into account sociological and socio-psychological models of collective action, we tested the mediating role of ideological and practical parameters (support for social change, collective efficacy and access to activist networks) in the relationship between contact and collective action intentions. We found that the effect of positive contact with Germans on collective action intentions was mainly direct, whereas the effects of negative contact with Germans, and positive and negative intra-group contact were mainly indirect. Findings are discussed with regards to both their theoretical contribution, but also their implications for the study of Greek immigrants' in Germany collective organization and mobilization.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Κωνσταντίνος Γκόντοβος** είναι ψυχολόγος, διδάκτωρ του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Βερολίνου και ψυχαναλυτής. Έχει ειδικευτεί σε μεθόδους διαπολιτισμικής ψυχοθεραπείας και της εθνοψυχανάλυσης και έχει πολύχρονη εμπειρία στην ψυχοθεραπεία με άτομα άλλων εθνικοτήτων. Εργάζεται ως επιστημονικός συνεργάτης στο Κέντρο Διαπολιτισμικής Ψυχιατρικής και Ψυχοθεραπείας στο πανεπιστημιακό νοσοκομείο του Charité στο Βερολίνο, καθώς και ως ψυχοθεραπευτής σε δικό του ιδιωτικό γραφείο.

Είναι συγγραφέας του βιβλίου "Psychologie der Migration. Über die Bewältigung von Migration in der Nationalgesellschaft" εκδόσεις Argument (Μετάφραση: Ψυχολογία της μετανάστευσης. Τρόποι επεξεργασίας της εμπειρίας της μετανάστευσης στην κοινωνία του εθνικού κράτους).

Στο βιβλίο αναλύει τόσο τις αντικειμενικές συνθήκες όσο και τις υποκειμενικές πτυχές της μετανάστευσης. Ο μετανάστης έρχεται αντιμέτωπος με την πίεση της εκάστοτε εθνικής κοινωνίας για προσαρμογή και κατάταξη σε μια μόνο εθνικότητα και καλείται να αναπτύξει στρατηγικές και μεθόδους για να μπορέσει να επεξεργαστεί πολιτισμικές αντιφάσεις και διλήμματα.

Η **Ευτυχία Παπαγιάννη** είναι Υποψήφια Διδάκτωρ Ψυχολογίας Διαπροσωπικών Σχέσεων και Επιρροής, Παντείου Πανεπιστημίου, Μεταπτυχιακού Ειδικής Αγωγής, Λογοθεραπείας και Συμβουλευτικής ΕΚΠΑ και απόφοιτος του Τμήματος Ψυχολογίας Παντείου Πανεπιστημίου. Υπότροφος ΙΚΥ (Κληροδότημα Νικ. Δ. Χρυσοβέργη). Εργάζεται στο Βερολίνο ως ψυχολόγος με χρόνιους ανέργους με επιπλέον σωματικές και ψυχικές επιβαρύνσεις. Αρθρογραφεί στο διαδουκτιακό περιοδικό animartists, έχει συμμετάσχει σε συνέδρια και έχει πραγματοποιήσει δημοσιεύσεις.

Η **Ανθή Αργυρούδη** είναι κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος Κοινωνικής Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, Μεταπτυχιακού Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας του ΑΠΘ και απόφοιτος του Τμήματος Ψυχολογίας ΑΠΘ. Ολοκληρώνει τις μεταπτυχιακές σπουδές της στην Επικοινωνία και τον Πολιτισμό στο τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ ΑΠΘ. Εργάζεται στη Θεσσαλονίκη, ως ψυχολόγος σε ξενώνα φιλοξενίας γυναικών. Έχει πραγματοποιήσει έρευνες ποιοτικής και ποσοτικής μεθοδολογίας.

Ο **Αντώνης Γαρδικιώτης** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Αθηνών και διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών. Ανάμεσα στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα συγκαταλέγονται, οι επιδράσεις των μέσων επικοινωνίας, η κοινωνική επιρροή και πειθώ και η διαπροσωπική επικοινωνία.

Η **Κατερίνα Τσαντίλα** είναι Υποψήφια Διδάκτορας του Τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Κύρια ερευνητικά της ενδιαφέροντα είναι η θεωρία της επαφής, η συλλογική δράση και η κοινωνική αλλαγή. Ζει και εργάζεται στο Βερολίνο.

Ο **Κωνσταντής Νικολαΐδης** είναι απόφοιτος του Τμήματος Ψυχολογίας ΑΠΘ (2011) και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (MSc) στην „Κλινική Ψυχολογία και Ψυχολογία της Υγείας» από το Τμήμα Ψυχολογίας του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Βερολίνου (Freie Universität Berlin). Στο Βερολίνο ζει από το 2013 και εργάζεται ως ψυχολόγος σε δομές για μακροχρόνια ανέργους ηλικίας 17-25 χρόνων και ανήλικους ασυνόδευτους πρόσφυγες. Στην Ομάδα Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης συμμετέχει από τον Μάρτιο του 2015.

Η **Ομάδα Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης (ΟΨΥ)** ξεκίνησε την άνοιξη του 2015 ως μια πρωτοβουλία αλληλέγγυας δράσης με στόχο την παροχή πρωτοβάθμιας ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε ελληνόφωνους μετανάστες στο Βερολίνο, χωρίς καμιά απολύτως οικονομική επιβάρυνση για τους προσερχόμενους. Στο πλαίσιο λειτουργίας της ΟΨΥ παρέχεται βραχύχρονη συμβουλευτική και ενημέρωση σε θέματα που αφορούν τον τρόπο λειτουργίας του δημόσιου συστήματος ψυχικής υγείας και τις επιλογές ελληνόφωνης ψυχοθεραπείας στο Βερολίνο, προς ανασφάλιστους ή ήδη ασφαλισμένους ελληνόφωνους μετανάστες. Η ΟΨΥ δεν έχει την πρόθεση υποκατάστασης δημοσίων δομών περίθαλψης παρά στοχεύει στην βραχύχρονη ψυχοκοινωνική ενδυνάμωση των ενδιαφερόμενων και στην ανάδειξη του ελλείμματος στην παροχή υπηρεσιών υγείας προς τους ακόμα μη ενταγμένους πλήρως στο γερμανικό σύστημα ασφάλισης νέους μετανάστες στο Βερολίνο. Η ΟΨΥ δεν χρηματοδοτείται

από κανέναν δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα και η ομάδα ειδικών που την στελεκώνει παρέχει το έργο της σε μια βάση αλληλεγγύης από μετανάστες προς μετανάστες.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ III: ΝΕΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Συντονιστής: Μ. Δαμανάκης, Ομότιμος Καθηγητής «Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής» και ιδρυτής του «Εργαστηρίου Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ), Πανεπιστήμιο Κρήτη

Νέα (εκπαιδευτική) μετανάστευση στη Γερμανία (BPB): Προσδοκίες και εμπειρίες γονιών και παιδιών σχολικής ηλικίας

— Α. Παναγιωτοπούλου, Καθηγήτρια Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης στην Προσχολική Ηλικία, Ινστιτούτο Συγκριτικής Εκπαίδευσης και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κολωνίας, Διευθύντρια του Ερευνητικού Κέντρου Κοινωνικών Ανισοτήτων και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης,

— Λ. Ρόζεν, Καθηγήτρια Εκπαίδευσης, Ινστιτούτο Συγκριτικής Εκπαίδευσης και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κολωνίας

Νέα Ελληνική Μετανάστευση και Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στον Καναδά.

— Θ. Αραβοσιτάς, Καθηγητής Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Νεοελληνικού Πολιτισμού, Πανεπιστήμιο Γιόρκ-Τορόντο

Στη συζήτηση συμμετέχουν

— Ε. Σοφός, Συντονιστής Εκπαίδευσης Βερολίνου,

— Σ. Μάνδρατζη, φιλόλογος-εκπαιδευτικός, δίγλωσσο ευρωπαϊκό Γυμνάσιο Steglitz, — Μ. Wengert-Χαλκιαδάκη, Γονέας μαθητή/τριας του πρώην ευρωπαϊκού δημοτικού σχολείου "Όμηρος", στο Prenzlauer Berg, Berlin

Περίληψεις – Abstracts

Νέα (εκπαιδευτική) μετανάστευση στη Γερμανία: Προσδοκίες και εμπειρίες γονιών και παιδιών σχολικής ηλικίας — Α. Panagiotopoulou, L. Rosen

Κύριο χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας, στο οποίο συμβάλλουν ενεργά και οι οικογένειες που μεταναστεύουν, είναι η πολλαπλότητα της οικογενειακής ζωής (βλ. Geisen et al. 2014). Τα νέα μεταναστευτικά ρεύματα οικογενειών φέρνουν μαζί τους νέες προκλήσεις για την εκάστοτε κοινωνία και ειδικά για τα δημοκρατικά δομημένα εκπαιδευτικά συστήματα. Η έρευνα μας εστιάζει στις εμπειρίες οικογενειών που μετανάστευσαν μετά το 2008 από την Ελλάδα στη Γερμανία και τον Καναδά εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Ένα από τα θεμελιώδη ερωτήματα αφορά το πως βιώνει και αντιλαμβάνεται κάθε οικογενειακό μέλος την εμπειρία

της μετανάστευσης και πως αυτή επικοινωνείται και διοχετεύεται μέσα στην καθημερινότητα και στον τρόπο ζωής της οικογένειας. Για τις ανάγκες αυτής της έρευνας έχουν ήδη διεξαχθεί βιογραφικές-αφηγηματικές συνεντεύξεις (βλ. Jakob 2010; Schütze 1983) με πέντε οικογένειες στο Κεμπέκ του Καναδά και με εικοσιδύο στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία της Γερμανίας. Πιο συγκεκριμένα, στις συνεντεύξεις πήραν μέρος οι γονείς αλλά και τα παιδιά τους, σχολικής ηλικίας. Πρώτα αποτελέσματα δείχνουν πως αυτό το φαινόμενο, πέρα από την ιστορική του πλευρά, έχει πάρει και μία καινούργια διάσταση, η οποία διαφοροποιείται αισθητά από εκείνη της Ευρωπαϊκής εργατικής μετανάστευσης της δεκαετίας του 1960, σε ότι αφορά τα κίνητρα και τους στόχους των μεταναστών αλλά και το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο (βλ. Δαμανάκης et al. 2014; Panagiotopoulou & Rosen 2017). Σε αυτήν την παρουσίαση θα εστιάσουμε κυρίως σε ευρήματα που αφορούν οικογένειες που μετανάστευσαν στη Γερμανία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρωταρχικό κίνητρο των γονέων ειδικά της (ανώτερης) μεσαίας τάξης οι οποίοι όπως φαίνεται δεν στοχεύουν σε κοινωνική κινητικότητα ("social mobility"), αλλά αποβλέπουν μέσω της εκπαίδευσης των παιδιών τους σε επανάκτηση της πριν από την οικονομική κρίση υπάρχουσας οικονομικής και κοινωνικής σταθερότητας της οικογένειας.

Νέα Ελληνική Μετανάστευση και Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στον Καναδά —Θ. Αραβοσιτάς

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας επταετίας παρατηρείται μια εντεινόμενη μεταναστευτική ροή από την Ελλάδα στον Καναδά. Το φαινόμενο αυτό που σχετίζεται ασφαλώς με την οικονομική κρίση που πλήττει την Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας κι έχει επιδράσεις τόσο στην χώρα προέλευσης (διαρροή εγκεφάλων) όσο και στη χώρα υποδοχής και ειδικά στις ελληνικές κοινότητες/παροικίες που καλούνται να διαχειριστούν την ένταξη των νεοφερμένων.

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα αποτελέσματα κοινοτικής έρευνας δράσης που πραγματοποιήθηκε το χειμώνα του 2017 στον Καναδά με τη συμμετοχή 25 εκπαιδευτικών που διδάσκουν κυρίως σε τμήματα ελληνικής γλώσσας καθώς και εκπροσώπων κοινοτήτων που λειτουργούν ελληνόγλωσσα εκπαιδευτικά προγράμματα. Μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου και συνεντεύξεων με τους συμμετέχοντες συγκεντρώθηκαν πληροφορίες που βοηθούν στην κατανόηση (α) των επιδράσεων που έχει η νέα ελληνική μετανάστευση στο έργο των ομογενών εκπαιδευτικών, (β) της στάσης των δασκάλων απέναντι στους μαθητές και τους γονείς που ανήκουν στην κατηγορία των νέων μεταναστών και (γ) της ετοιμότητας των ελληνικών κοινοτήτων να εκμεταλλευτούν την εισροή νεοφερμένων προς όφελος των εκπαιδευτικών τους προγραμμάτων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της μικρής αριθμητικά αστικής κοινότητας του Έντμοντον στην επαρχία Αλμπέρτα όπου οι υπεύθυνοι του ελληνικού σχολείου αξιοποίησαν το δυναμικό των νεοφερμένων μαθητών από την Ελλάδα δημιουργώντας ειδικά τμήματα για εντατικότερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Η ανάλυση των δεδομένων της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής έρευνας αναδεικνύει τόσο τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί που καλούνται να διδάσκουν ταυτόχρονα μαθητές πρώτης, δεύτερης και τρίτης γενιάς όσο και τις θετικές επιδράσεις που μπορεί να έχει η συμμετοχή νεοφερμένων μαθητών στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση στον Καναδά. Παράλληλα επιχειρείται και η αποσαφήνιση της γενικότερης επίδρασης που έχει η νέα ελληνική μετανάστευση στην εθνική-γλωσσική ζωτικότητα της ελληνο-καναδικής κοινότητας την οποία επηρεάζει τόσο η ποσοτική αύξηση του αριθμού Ελλήνων στο Καναδά όσο και η ανανέωση του ενδιαφέροντος για τη χρήση της ελληνικής γλώσσας.

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Θεμιστοκλής Αραβοσιτάς** είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Διδάσκει ελληνικά στα Πανεπιστήμια University of Toronto και York University. Έλαβε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και ολοκλήρωσε την διδακτορική του διατριβή στο Τμήμα Προγραμμάτων Σπουδών, Διδασκαλίας και Μάθησης του Πανεπιστημίου Τορόντο/OISE. Οι δημοσιεύσεις του περιλαμβάνουν την επιμέλεια των τόμων Rethinking Heritage Language Education (Cambridge University Press, 2014) και Handbook of Research and Practice in Heritage Language Education (Springer, 2017).

Η **Στέλλα Μανδρατζή** υπηρετεί από το 1998 στο Γερμανο-ελληνικό Κρατικό Ευρωπαϊκό Σχολείο Βερολίνου (ΚΕΣΒ) με συντονιστική αρμοδιότητα την προσαρμογή των προγραμμάτων διδασκαλίας του Βερολίνου με εκπαιδευτικό υλικό στην ελληνική γλώσσα (συντονίστρια της ελληνικής γλώσσας). Είναι φιλόλογος στο Γυμνάσιο Στέγκλιτς και υπεύθυνη του τομέα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Στις αρμοδιότητές της ανήκει επίσης η συμβουλευτική των οικογενειών που μεταναστεύουν από την Ελλάδα στο Βερολίνο και επιθυμούν τα παιδιά τους να επισκεφτούν το Γυμνάσιο Στέγκλιτς.

Η **Μαρία Βένγκερτ-Χαλκιαδάκη** έχει σπουδάσει Γερμανική Φιλολογία, Ευρωπαϊκή Εθνολογία στο πανεπιστήμιο του Freiburg και φοιτά στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Freie Universität Berlin. Στην Γερμανία ζει συνολικά 20 χρόνια, είναι παντρεμένη με Γερμανό και έχει δύο κόρες. Και οι δύο φοιτούν στο Δημοτικό Σχολείο Όμηρος. Η 1η κόρη είναι στην ευρωπαϊκή τάξη (ελληνικά/γερμανικά) του Staatliche Europa Schule Berlin (SESB), ενώ η 2η παρακολουθεί το γερμανικό τμήμα και επιπλέον μαθήματα εγγραμτισμού στην Ελληνική στην απογευματινή ζώνη (AG).

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Β

Συντονιστής: Δρ. Α. Παρασκευόπουλος, αντιπρόεδρος Συλλόγου Ελλήνων Επιστημόνων Βερολίνου-Βρανδεμβούργου

Κάνοντας μια νέα αρχή: προσδοκίες και δυσκολίες στη ζωή του νέου μετανάστη. Συζητάμε με φορείς της γερμανικής κοινωνίας και της ελληνικής παροικίας.

— R. Karsch, Υπεύθυνος του τμήματος μετανάστευσης - ενσωμάτωσης του συνδικάτου ορυχείων, χημείας και ενέργειας IGBCE

— R. Khan, Υπεύθυνος για την μεταναστευτική πολιτική, κεντρικά γραφεία του συνδικάτου ver.di

— Θ. Λιάπας, μέλος .Σ. Ελληνικής Κοινότητας Βερολίνου, συντονιστής της Ομάδας Εθελοντών

— Σ. Μαργαρίτη, Διαπολιτισμικό Κέντρο Γυναικών και Οικογενειών "Το Σπίτι"

— D. Tietze, Υφυπουργός Ενσωμάτωσης, Υπουργείο Ενσωμάτωσης, Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας του κρατιδίου του Βερολίνου

— Α. Ε. Τορρακ, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Συλλόγων Μετανάστων στη Γερμανία

Βιογραφικά Σημειώματα

Ο **Θάνος Λιάπας** είναι από το 2015 γραμματέας της Ελληνικής Κοινότητας Βερολίνου και συντονιστής της ομάδας εθελοντών της. Ζει και σπουδάζει στο Βερολίνο από το 2012. Είναι απόφοιτος της Νομικής Σχολής Θεσσαλονίκης και υποψήφιος διδάκτορας Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Humboldt του Βερολίνου.